

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

ИЗВЕШТАЈ

Стручне комисије за оцену магистарског рада
ПОСТУПЦИ НАСТАВНИКА У ПОДСТИЦАЊУ УЧЕНИКА
НА САМОСТАЛНО УЧЕЊЕ, кандидата Сање Дедић

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду изабрало нас је у Комисију за преглед и оцену магистарске тезе под насловом ПОСТУПЦИ НАСТАВНИКА У ПОДСТИЦАЊУ УЧЕНИКА НА САМОСТАЛНО УЧЕЊЕ, коју је поднела Сања Дедић, студент постдипломских магистарских студија на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду. Пошто смо прегледали рад, подносимо Наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Магистарска теза има 166 страна куцаног текста, списак литературе и прилог којег чине два упитника. Састоји се од четири међусобно повезана поглавља, и то: Теоријска разматрања, Методологија истраживања, Анализа и интерпретација резултата истраживања и Закључна разматрања.

У уводном делу формулисан је проблем истраживања у општем виду, а који у себи садржи нужност проучавања сложеног проблема подстицаја наставника у правцу оспособљавања ученика за самостално учење. У наставку теоријских разматрања проблем истраживања је размотрен у светлу основних теоријских поставки о чиниоцима мотивације ученика. Истакнуто је да подстицање ученика од стране наставника на самостално учење и сазнавање представља значајан чинилац који доприноси ефикасности васпитно-образовног процеса. У супротном, изостаје активан однос ученика у процесу сазнавања и ученици најчешће пасивно усвајају градиво. Један од значајних задатака школе јесте развијање активног, самосталног и стваралачког мишљења код ученика. У обиљу знања и информација које се усваја, ученике треба оспособити за њихову прераду и преображај, као и формирати код ученика способности, вештине и навике самосталног усвајања, обраде и примене знања, које припадају области развоја компетенција ученика за самообразовање. Истиче се да су од посебног значаја за реализацију задатака васпитно-образовног рада поступци наставника у подстицању ученика на самостално учење и сазнавање. Управо ови поступци треба да омогуће да се ученици оспособе за активности учења и сазнавања у области самообразовања и образовања уопште, процеса који ће уследити по завршетку формалног образовања.

Теоријска исходишта рада на постављеном проблему кандидат налази у развијеним сазнањима у оквиру појединих педагошких дисциплина, које се баве проблемом односа између наставника и ученика, примене различитих поступака у васпитно-образовном процесу и посебно проблемом поступака мотивисања ученика на реализацију активности учења и сазнавања у том процесу.

У наредном поглављу изложена су методолошка решења примерена предмету емпиријског истраживања, која укључују предмет, циљ и задатке истраживања, затим

хипотезе, варијабле, узорак истраживања, као и методе, технике и инструменте истраживања, и опис тока истраживања

Предмет истраживања у овом раду су постојећи, реални поступци наставника у подстицању ученика на самостално учење, према различитим индикаторима, као што су комуникација и сарадња, подстицање самопоштовања код ученика, отвореност наставника за идеје и предлоге ученика, примена различитих метода и облика рада, обим и квалитет домаћег рада ученика и други.

Циљ истраживања је да се испитају поступци наставника у подстицању ученика на самостално и активно учење, као и да се утврди да ли у том погледу постоји и у чему се огледа разлика између наставника и ученика у виђењу основних карактеристика примене тих поступака. Из наведеног циља произлазе следећи *задачи истраживања*:

- испитати да ли наставници раде на подстицању самопоштовања и самопоуздања код ученика;
- утврдити да ли код наставника постоји отвореност за различите идеје и предлоге ученика у области учења;
- утврдити у којој мери наставници омогућавају и подстичу индивидуални рад ученика на часу;
- утврдити у којој мери наставници подстичу ученике да у процесу стицања знања самостално користе различите изворе информација;
- утврдити у којој мери разноврсност примене метода и облика рада утиче на развијање самосталности у учењу код ученика;
- утврдити квалитет и квантитет домаћих задатака, као средства подстицања ученика на самостално учење;
- утврдити да ли у приступу наставника у подстицању ученика на самостално учење постоји разлика у зависности од узраста и успеха ученика.

Основна метода истраживања била је дескриптивно-аналитичка метода, а у истраживању је примењена техника анкетирања, односно конструисани и коришћени следећи инструменти: упитник за наставнике и упитник за ученике. У оба инструмента били би заступљени и елементи скале процене.

У најобимнијем поглављу посвећеном анализи и интерпретацији резултата истраживања саопштени су и интерпретирани статистички обрађени подаци добијени применом два упитника. На основу статистичке и теоријске анализе кандидат је дошао до следећих поставки:

(1) *Подстицање самопоштовања ученика.* Анализом добијених резултата уочљиво је да су наставници у погледу подстицања самопоуздања и самопоштовања код ученика позитивно процењени. Већина испитаних наставника сматра да своје ученике помажу, подстичу и охрабрују као што и већина испитаних ученика сматра да је то одлика којом би могли да се похвале наставници. Разлика у одговорима између наставника и ученика је у том смислу што већина наставника сматра да стално подражава и охрабрује своје ученике, а већина ученика сматра да се то дешава углавном, односно у већини ситуација. те се може уочити да се мишљења наставника и ученика о поштовању и подржавању сваког ученика значајно разликују. Наставници верују да не праве разлике међу ученицима, односно да се односе према свима на исти начин подржавајући и поштујући сваког ученика. С друге стране, значајно мањи проценат испитаних ученика сматра да наставници утичу позитивно на њихово самопоуздање и самопоштовање. И код резултата испитивања квалитета повратних информација постоји разлика у мишљењу ученика и наставника. Наставници сматрају да су повратне информације које дају

ученицима о њиховом раду прецизне и адекватне. Већина ученика, такође, позитивно процењује повратне информације наставника, али није занемарљив ни број испитаника који сматрају да су информације које дају наставници неодређене или уопштене и непрецизне.

(2) *Отвореност наставника за различите идеје и предлоге ученика.* На основу добијених података може се закључити да наставници прихватају и даље унапређују идеје и предлоге ученика. Ученици су по овом питању подељеног мишљења. Једни сматрају да наставници дозвољавају да ученици искажу своје идеје и предлоге, али их не прихватају, па тиме и не разрађују нити даље развијају, односно не настоје да их реализују у пракси. Друго, подједнако заступљено мишљење ученика је да ученичке идеје и предлоге наставници прихватају и даље унапређују. Наставници охрабрују ученике да постављају питања и изражавају своје мишљење. Међутим, иако већина испитаних ученика, и старијег и млађег узраста, сматра да се наставници могу похвалити оваквим поступањем у пракси, није занемарљив ни број оних који сматрају да наставници толеришу различита мишљења ученика без охрабривања и подстицања.

(3) *Омогућавање и подстицање индивидуалног рада ученика на часу.* Не постоје статистички значајне разлике у одговорима ученика различитог узраста, што указује на то да се учешће ученика у одлучивању о садржају и начину рада не повећава са узрастом. Статистички значајна разлика, међутим, постоји између одговора наставника и ученика у целини јер наставници сматрају да о томе шта ће се и на који начин радити на часу одлучују наставници и ученици заједно. Наставници сматрају да начин и темпо рада на часу равноправно одређују ученици и наставници. Ученици, међутим, сматрају да начин и темпо рада одређују наставници, без обзира на индивидуалне разлике које у том погледу постоје код ученика. Учешће ученика као и ученика и наставника заједно у одређивању начина и темпа рада на часу повећава се са узрастом ученика што говори о томе да је дошло до извесног осамостаљивања ученика у раду, да су способнији и зрелији и да наставници поштују разлике међу ученицима у том смислу. Резултати истраживања показују да задатке за самосталан рад ученици на часу решавају углавном самостално. Разлика у одговорима наставника и ученика је у томе што већи проценат наставника сматра да ученици током самосталног рада користе помоћ наставника. Статистички значајне разлике у одговорима ученика различитог узраста нема, па се може закључити да са узрастом није дошло до већег оспособљавања ученика у решавању задатака за самостални рад на часу. Када је реч о овим задацима, наставници истичу да они могу бити задати на више нивоа или су диференцирани и прилагођени могућностима ученика. Насупрот њима, већина ученика тврди да су задаци предвиђени за самостални рад исти за све ученике. Да би доприносили развоју ученика уопште и оспособили га за самостално учење, задаци треба да буду диференцирани и прилагођени могућностима ученика.

(4) *Подстицање ученика на самостално коришћење различитих извора информација.* Резултати истраживања показују да поред наставникових предавања ученици су упућени и на алтернативне изворе сазнања, на самостално трагање за информацијама, као и на комбиновање различитих извора. Оваквим поступањем наставници активирају ученике, не стварају код њих утисак да постоје једном за свагда утврђене истине које не треба даље испитивати, допуњавати, развијати и доводити у питање. Наставници, родитељи и вршњаци не стварају утисак и став да су наставници главни и одлучујући извор сазнања. Истиче се да је мали проценат и наставника и ученика који сматрају да до знања ученици долазе путем самосталне активности. Такве информације, додатне и разноврсне, наставници прихватају и преиспитују, односно

развијају дискусију. По питању додатних информација, код наставника нема дилеме како поступити са њима, већ их прихватити, преиспитивати и развијати дискусију. И већина испитаних ученика потврђује овакве поступке наставника, а мањи проценат истиче да наставници не придају важност таквим информацијама.

(5) *Разноврсност примене метода и облика рада.* Наставници у свом раду комбинују различите методе рада. Ученици сматрају да наставници најчешће комбинују методе рада, али није занемарљив ни број оних који истичу да је монолошка метода најзаступљенија у настави. Према оваквим резултатима, може се закључити да на часовима ученици излазе из позиције пасивних слушаца. Активност ученика на часовима не своди се само на слушање и гледање онога што наставник ради, него се састоји и од постављања питања и трагања за додатним објашњењима, практичних радњи (писање, цртање, ручни рад и слично), као и дискутовања о различитим темама и изражавања својих гледишта. Према мишљењу ученика шестог разреда фронтални и индивидуални облици рада су често заступљени, рад у паровима је средње заступљен, а рад у групама је ретко заступљен. Ученици осмог разреда су све облике рада проценили као средње заступљене, осим рада у великим групама који је ретко заступљен, а индивидуални рад је често заступљен. Наставници, међутим, истичу да је фронтални облик рада најзаступљенији, индивидуални рад и рад у паровима су средње заступљени, а ретко заступљени облици рада су рад у великим и малим групама. Према томе, узимајући у обзир одговоре и наставника и ученика може се рећи да у раду не доминира један облик рада и то фронтални.

(6) *Квалитет и квантитет домаћих задатака.* Анализом добијених резултата истиче се да наставници задају исте задатке за све ученике, иако међу њима постоје многобројне разлике и одступања. Постоји и статистички значајна разлика између одговора наставника и ученика, а огледа се у томе да један број наставника тврди да својим ученицима задају задатке на више нивоа тежине или различите задатке, настојећи да буду примерени могућностима ученика. Задаци за домаћи рад су довољно изазовни да ученик може сам да их савлада, мада не треба занемарити један број ученика који истичу да задаци нису прилагођени њиховим могућностима, односно да су лаки и једноставни или тешки и обимни. При задавању домаћих задатака, наставници настоје да увек дају потребна упутства за њихову израду, а ученици оцењују да наставници понекад тако поступају. Ученици најчешће домаће задатке раде самостално, али треба истаћи да исто толико њих у раду користи помоћ родитеља, друга или чак преписују од друга/другарице. И наставници и ученици оцењују да домаћи задаци првенствено имају улогу да ученици утврде и увежбају научено, а потом да их оспособе за самосталан рад.

У оквиру закључних разматрања кандидат износи општа и посебна објашњења добијених резултата истраживања. Аргументовано се износе објашњења која се тичу повезаности виђења наставника и ученика у погледу чинилаца који омогућавају оспособљавање ученика за самостално учење. Ова објашњења су детаљније изложена при излагању, анализи и интерпретацији добијених резултата истраживања.

Кандидат се одлучио за проучавање значајног педагошког проблема, прецизно је идентификовао предмет истраживања и предложио адекватна методолошка решења. Истраживање које је кандидат реализовао допринеће бољем сагледавању поступака наставника у подстицању ученика на самостално учење и сазнавање и може да представља извор идеја за развијање нових истраживања у овој области. Кључни чиниоци који треба да допринесу оспособљавању ученика за самостално учење у настави сагледани су и

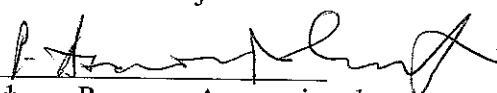
проучени из угла наставника и из угла ученика. При том, посебна пажња је обрађена на сличности и разлике које се јављају у схватањима наставника и ученика. У свему овоме се испољава значајан допринос Сање Дедић остварен у овом магистарском раду. Резултати теоријско-емпиријског проучавања, њихова анализа и интерпретација представљају допринос развоју дидактике, али и унапређивању наставне праксе у испитиваној области.

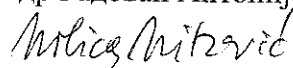
У раду се уочавају и мање значајни недостаци, а о појединим поставкама се може расправљати. Међутим, то битно не умањује претходно изнете позитивне оцене.

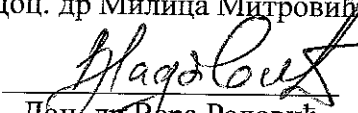
Полазећи од претходно изнетих оцена, Комисија прелаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да прихвати магистарску тезу Сање Дедић **ПОСТУПЦИ НАСТАВНИКА У ПОДСТИЦАЊУ УЧЕНИКА НА САМОСТАЛНО УЧЕЊЕ** и да кандидату одобри да је јавно брани.

У Београду, 12. марта 2014. год.

Комисија:

Проф. др Радован Антонијевић

Доц. др Милица Митровић

Доц. др Вера Радовић